

לוד - תקווה להתארגנות אחרת בערים מעורבות

ראיון עם אביב וסרמן

:: יואב רובין

כדואים ומשתפי פעולה משוקמים שיושבו בלוד. זהו פסיפס אנושי מדהים שחלק גדול ממנו חי בעוני ומטופל ברווחה.

כדי להבין את מצבה של לוד יש לחזור קצת להיסטוריה שלה. לוד היא אחת הערים העתיקות בארץ ובעולם, עיר שיושבה כשמונת אלפים שנה באופן רצוף ושימשה מאז הקמתה ועד ימי הבריטים כבירה של מרכז הארץ. בה נבנתה תחנת הרכבת הגדולה בארץ (עד היום) ובה בנו הבריטים את נמל התעופה. אולי כתוצאה מכך, בה גם ארעו האירועים הדרמטיים ביותר במלחמת השחרור או הנכבה שכללו הרג נרחב באוכלוסייה (מתקיים ויכוח האם מדובר בטבח או בהרג כתוצאה מפעולה מלחמתית) וגירוש של 30 אלף תושביה לירדן.

כתוצאה מהמלחמה אבדה לוד את מעמדה. חלק מתושביה הפלסטינים, אלה שעבדו ברכבת הוחזרו אליה, ובמקום היתר יושבו בה עולים חדשים. בניגוד למקומות אחרים בהם יושבו העולים בבתי הנטושים, רובה של לוד העתיקה נהרס והיא נבנתה מחדש.

בשנות השמונים, בשל העברת בסיסי הצבא מסיני אל הנגב, הגיעו ללוד הבדואים שגורשו מאזורי מחייתם בדרום. כניסת הבדואים ללוד הייתה הדרגתית: בתחילה הם הציבו את אהליהם בקרבת לוד בשל שטחי המרעה שהיו לידה, בהמשך הם החלו להציב פחונים ואחר כך עברו לבניית קבע שנשארה מאז ועד היום ללא הכרה חוקית ועל כן ללא חיבורים לתשתיות חשמל, מים וביוב. כתוצאה מכך נוצר מצב שבו כעשרים אלף תושבים אינם מחוברים לכיוב וההשלכות של מצב זה על איכות החיים והבריאות במקום קשות ביותר.

במהלך האינתיפאדה הראשונה ואחריה התגבר גם זרם המשת"פים שעברו לחיות בלוד ושנושאים עמם מטען של סטיגמה חברתית ובעיות זהות. מאוחר יותר הגיעו עולים רבים מחבר העמים ומאתיופיה.

בתקופה האחרונה, ובמיוחד מאז מהומות יום כיפור האחרון בעכו, עולה סוגיית הערים המעורבות לכותרות כבעיה שהולכת ומתפוצצת אל מול פרצופנו. "בעיה" כך מוצגת בדרך כלל הפריפריה החברתית במדינה, וכך גם אני ניגשתי לראשונה לראיון עם אביב וסרמן - המיסד והעומד בראש הקרן לפיתוח לוד ומי שעבר לאחרונה להתגורר בעיר. אלא שבראשית הראיון העדיף וסרמן להציג את מצבה של לוד כאתגר ואת תושביה כמי שנענים לאתגר זה וכמי שיכולים לבשר על תקווה חדשה להתנהלות של ערים מעורבות אחרות, של מדינתנו המעורבת ואולי של המזרח התיכון כולו.

העיר לוד - רקע

לוד היא אחת הערים המורכבות בישראל מבחינת אוכלוסייתה. יש בה שבעים וחמישה אלף תושבים המחולקים לשתיים עשרה קהילות אתניות, דתיות ותרבותיות שונות. שמונה קהילות יהודיות: ישראלים ותיקים שיושבו בה ב-48, רוסים שהגיעו בשנות התשעים ומהווים את הקהילה הגדולה ביותר מקרב היהודים, אתיופים, בוכרים, גרוזינים, חסידי חב"ד וחברי הגרעין התורני, וארבע קהילות ערביות המהוות כשליש מאוכלוסיית העיר: ותיקים נוצרים ומוסלמים,

לוד היא אחת הערים המורכבות בישראל מבחינת אוכלוסייתה. יש בה שבעים וחמישה אלף תושבים המחולקים לשתיים עשרה קהילות אתניות, דתיות ותרבותיות שונות.

הקרן לפיתוח לוד בנויה במבנה יחודי שאינו קיים בשום מקום אחר בארץ. היא מנהלת על ידי נציגים מכל הקהילות המרכיבות היושבות בלוד ומשתפות פעולה יחד על מנת לפתור את בעיותיה.

קצה הקרחון

"נוצר משבר אמון בין הקליינטים ליצרנים, ובחודשים האחרונים מתחיל תהליך שיפור מערכת היחסים. הציבור איבד את האמון ביצרנים הפנסיוניים ומשך את הכסף, בין אם בצורה רציונלית ובין אם לא. שנת 2008 היתה בסימן של התערעורת מערכת האמון, ובסוף השנה אנו רואים תהליך של שינוי ומקווים שזה ימשך לתוך 2009". כך אומר בכיר בענף הגמל לעיתון כלכליסט ב-12.2008. מעבר לנושא החשוב לכשעצמו מעניין לשים לב להגדרה של הבנקאים והקרנות כ"יצרנים פנסיוניים" כאילו ניתן לאכול או ללבוש הון.

מוקד לתיירות. לשם כך יש לפעול לשימור ושחזור אתריה.

החל מ-1998 חלה בלוד הדרדרות נוספת כתוצאה מחוסר יציבות שלטונית. שמונה ראשי ערים התחלפו בעשור האחרון בלוד, חלקם נבחרים וחלקם ממונים. כתוצאה מכך, נוהלה העירייה באופן בלתי מקצועי והגיעה לגרעון גדול מאוד מבחינה תקציבית. בנוסף לקשיים אלה נפגעה לוד גם מהערים החדשות שקמו בקרבתה, מודיעין ושהם, אליהן עברה האוכלוסייה החזקה של העיר.

הקרן לפיתוח לוד

מתוך מציאות זו ביקש אילן הררי, ראש עיריית לוד החדש (ראש ממונה של ועדה קרואה), מאביב וסרמן לסייע. וסרמן הציע להוציא מכרז להקמת קרן לעיר. משהסתבר שלעירייה אין משאבים כספיים לתמוך בקרן, החליטו הררי ווסרמן שהקרן תהיה עצמאית ולא תאגיד עירוני.

הקרן בנויה במבנה יחודי שאינו קיים בשום מקום אחר בארץ. היא מנוהלת על ידי נציגים מכל הקהילות המרכיבות היושבות בלוד ומשתפות פעולה יחד על מנת לפתור את בעיותיה. מן הבחינה המקצועית היא מחולקת לשלושה אגפים הכפופים לאסיפת הקרן: אגף תכנון פרויקטים, גיוס משאבים ומטה כשבראשם יעמדו יו"רים שותפים ישראלים, אמריקאי ואירופי. צורת הפעולה היא באמצעות כינון שולחנות עגולים בהם יושבים יחד אנשי מקצוע, מנהיגות מקומית רלוונטית, גורמי עירייה רלוונטים וגורמי מימון.

במסגרת העבודה בקרן מתוכננים כיום חמישה פרויקטים מרכזיים:

פיתוח השכונות הבדואיות הלא-חוקיות. האדריכל ירון טוראל בנה תכנית שצפויה להיות מאושרת בקרוב (כרגע היא עומדת בשלב ה'התנגדויות'). השלב הבא יהיה כמובן השגת המשאבים הנדרשים.

שיקום תשתיות חינוך והקמת מועצת חינוך שתרכז את כלל בעלי העניין בחינוך בעיר.

תשתיות רווחה וקהילה – כינון פורום שיעיר לתוכנית האב העירונית ויסייע בגיוס משאבים למימונה.

תכנית אב לתרבות ואומנות – העבודה מתרכזת במיפוי היוזמות, הצרכים והרצונות ובקביעת קהלי היעד: האם מדובר בסיפוק צרכיהם התרבותיים של התושבים או ביצירת מוקדי תרבות שיוזמו קהל מחוץ לעיר – מהארץ ומהעולם.

פיתוח העיר העתיקה – אחד המשאבים הבלתי מנוצלים של לוד עד כה הוא היותה עיר עתיקה בעלת היסטוריה מעניינת ומושכת שיכולה להיות

מבחינת גיוס המשאבים הקרן פועלת בששה אזורים: ראשית עליה לדאוג שממשלת ישראל תעניק ללוד את המשאבים המגיעים לה. **הקרן בשום אופן אינה תחליף למשאבים שעל המדינה להקצות לפיתוח העיר.** הקרן פועלת ליצירת דיאלוג עם בעלי העסקים באזור התעשייה של לוד שעד כה לא היה בינם וביני צרכי העיר קשר מסודר. מעבר לכך הקרן פועלת להשגת תרומות בארץ, ובקרב יהודי וערביי העולם. מכיוון שמדובר בעיר מעורבת לא ניתן להסתמך על תרומות יהודיות בלבד. כיוון נוסף הוא תרומות ממדינות זרות ובעיקר מהאיחוד האירופי.

ההתארגנות בלוד נתפסת בעיני וסרמן כהתארגנות חלוצית. "חסרים סיפורי הצלחה של פעולה משותפת של יהודים וערבים", הוא אומר. יתכן שדווקא מתוך הצורך והמצוקה, יכולה להתארגנות כזו של תושבים (בשיתוף העירייה וגורמי מימון נוספים) להוות בשורה אל מול האלימות הגואה במזרח התיכון ואל מול הנתקים בין אוכלוסיות שונות שמתקשות לפעול יחד. את הראיון עמו מסיים וסרמן בקריאה: בקרן לפיתוח לוד מעורבים כבר כמה עשרות מתנדבים. **אתם מוזמנים להצטרף!**

בקרן מתוכננים כיום חמישה פרויקטים מרכזיים: פיתוח השכונות הבדואיות הלא-חוקיות, שיקום תשתיות החינוך, בניית תשתיות רווחה וקהילה, יצירת תכנית אב לתרבות ואומנות ופיתוח העיר העתיקה.

אביב וסרמן הוא המיסד והעומד בראש הקרן לפיתוח לוד.

 a.wasserman@lodfoundation.org